

Янко Рамач

Филозофски факултет Нови Сад

Одделене за русинистику

janko.ramac@ff.uns.ac.rs

УДК: 821.161.2.09(497.11)"19"

doi 10.19090/rs.2021.5.129-153

РУКОПИСНИ ЗБОРНІК ДУХОВНЕЙ ПОЕЗИЇ З 1819. РОКУ

Писана литература Руснацох у Бачки и Сриме почина з рукописними зборніками духовней поезиї и прози и народними хронїками котри наставаю од другей половки XVIII по початок XX века. Наставане тей литературы по нешка недосц випитане. Язык и змист зачуваних зборнікох духовней поезиї и прози шведочи же то не оригинални твори, але преписовани зоз подобних зборнікох Русиных у Горней Угорскей, а даєдни тексти писньох можебуц записани з паметаня паломнікох котри их приношели з горніх крайох. Медзитим, и у тих преписованих творох ест часточка оригиналности, бо преписоваче часто дацо меняли лебо дописовали.

У роботы опишеме найстарши потераз у литературы датовани рукописни зборнік духовней поезиї Руснацох на тих просторох. Тримаме же го зложел и преписал Михал Гали 1819. р. У прилогу наведземе змист зборніка односно список писньох у нїм. Записаним писньом у тим зборніку будземе гледац паралели у *Богогласнику* з 1790. р., даєдних рукописних зборнікох Руснацох у Бачки и Сриме и у рукописним зборніку Югасевича з 1812. р., а на концу будземе поровновац їх тексти, язык и графию, з цильом же би ше указало як наставали тоти зборніки.

Ключни слова: Руснаци у Бачки и Сриме, рукописни зборніки, духовна поезия, руски язык, церковнославянски язык.

Рукописни зборніки духовней поезиї и прози Руснацох у Южней Угорскей уж були на вецей заводи предмет наукового интересованя. Перши на нїх обрацел увагу украински фолклорист и етнограф Володимир Гнатюк (Гнатюк, 1898; 1988). Вон дал даскельо таки зборніки Иванови Франкови котри опубліковал зоз нїх даєдни часци и дал їх опис (Франко, 1899; 1906.). В. Гнатюк преанализовал даскельо зборніки духовней поезиї и прози котри принесол з Бачки и часц зоз тей поезиї опубліковал (Гнатюк, 1902). У чаше медзи двома шветовима войнами чески науковец и публициста Франтишек Тихи пошвецел увагу руским рукописним зборніком: у статї *Jihoslavanští Rusíni* (Tichý, 1928; 1988) дал обширнейши приказ о Руснацох у Югославиї и лем у кратших рисох доткнул и рукописни зборніки духовней поезиї и прози, а у другей описал єден руски рукописни зборнік котри достал Дюри Биндаса и опубліковал з нього дзешец писнї (Tichý, 1931). Два з тих писньох

опубліковани у Руским календаре за 1932. р. (Тихи, 1932). По Другей шветовой войны Михал Ковач як публициста на два заводи обраблял тему руских рукописних зборнікох, без претензийох глібше ухodziц до текстуалней або языковой анализи (Ковач, 1973; Ковач, 1977:). Юлиан Тамаш у своєї монографії о рускей літератури приказал сущноц літератури рукописних зборнікох духовней поезії и прози (Тамаш, 1984:73–80; 1997: 61–69). Руским рукописним зборніком духовней поезії и прози пошвещели увагу у даскеліх статьяох з вецей аспектох Микола М. Цап (Цап, 1996; 2014а; 2014b; 2018) и Янко Рамач (Рамач, 2011; 2016; 2018а; 2018б). Анамария Рамач Фурман окончала лингвистичну анализу єдного рукописного зборніка з другей половки ХІХ века (Рамач Фурман, 2019).

У тим прилогу перше ше дава кратки опис зборніка духовней поезії Михала Галого з першей половки ХІХ века.¹ Франтишек Тихи (Tichý, 1931) дал опис того зборніка, и як зме уж наведли, опубліковал з нього дзешец писні, котри у целосци преноши у своєї статі М. М. Цапа (Цап, 2014а). Тихи тот зборнік духовней поезії достал од о. Д. Биндаса, та го и наволує „Биндасов зборнік“. На основі писньох хтори з спомнутех роботи Ф. Тихого преноши М. Цап заключуєме же слово о зборніку котри ми у тим прилогу описуєме, анализуєме и презентуєме з нього часц текстох. Же слово о истим зборніку потвердую не лем спомнути дзешец писні, але и наводзене пагинації односно фоліяції. Зборнік хтори Ф. Тихи наволує „Биндасов зборнік“ тримаєме же на основі краткого запису на fol. 5r: ”Томѣ мено то бѣль кметь 1819 рокѣ Гали Михаль писалъ” правилнейше будзе наволац го „Зборнік Михала Галого з 1819. р.“ То єдини шлїд на основі котрого идентификуєме автора/составяча и рок наставаня зборніка. Презвиско Гали ше у Керестуре стрета у пописох жительствова 1783. (Жирош, 1997: 211), 1828. (Жирош, 1997: 267) и 1848. р. (Жирош, 1997: 302), а находзи ше и у керестурских матичних кнїжкох з першей половки ХІХ века.

Рукописни зборнік духовней поезії М. Галого з 1819. р. не барз добре зачувани: предні рамик хиби, а задні рамик з билого платна домашней роботи, котре уж замасцене и пошивене. Кнїжка/тека димензийох паперу 17,5x19 см, ручно пошита з грубу цверну. И на предку и на задку хибя поштири папери/фолії. У самей кнїжки єст даскельо витаргнути и даскельо очкодовани папери хтори мож лем часточне пречитац. Писане з чарну

---

¹ Рукописни зборнік власніцтво автора.

тінту/киноваром, котра уж виблядла. Рукопис дакеди дава упечаток несигурней, тресацей руки, у даєдних часцох рукопис з полууставним писмом виробенши, а часци писани зоз виробеним швидкописом. Гоч ше рукопис поєдиних часцох розликує, тримає же цали зборнік писани з єдну руку, окрем фоліях 31v, 33r и 33r, котри очиглядне познейше виписани з другу руку. Ту текст *Писнь Пресаѣтой Богородици напросецию правовирнимъ христианомъ домарилюдѣ* и кратши текст писани з графітним клайбасом, нечитліви. Пагинация не оригинална, зробена є познейше, а пагиновани не боки, але фолії, у правим горнім углє. Зборнік ма 65 пагиновани фолії. У пагинації прескочена фолія 32. Пред пагиновну fol. 34r два фолії барз очкодовани а єдна цалком витаргнута. Тоти фолії вихабени у пагинації та мож предпоставиц же пагинация фоліях писана з тінту новшого часу, кед уж тоти фолії були барз очкодовани односно витаргнути. Лєм на єдней барз очкодованей фолії мож пречитац наслов и початок писні *Аггль пастире мовиль же сѣ Хрестоъ народиль*. По пагинації з котру не ураховани боки котри тєраз хибя мож заключиц же стан зборніка бул таки и кед го Ф. Тихи хасновал.

На початку текстуалней презентації зборніка М. Галого даваме змист – список писньох, а вєц ше на основи вибраних виривокх писньох зоз зборніка окончи поровнованє їх змисту, языка и графії зоз истима писнями зоз руских рукописних зборнікох Янка Маньоша з 1859. р.² Дюри Мудрого з другей половки XIX вика,³ Дюри Феча з Керестура з 1891. р.,⁴ Богогласника з 1790. р.,⁵ зоз списками змисту рукописного зборніка Дюри Лікара и двох зборнікох М. Турисного, як и даєдних обявених писньох зоз їх зборнікох (Гнатюк, 1902), и зоз списком насловох духовних писньох зоз зборніка Ивана Югасевича з 1812. р. (Žeňuch 2003).

---

²Рукописна кнїжка ше чува у библиотеки Грекокатолїцкей парохиї у Шидзе.

³Рукописна кнїжка ше чува у библиотеки Грекокатолїцкей парохиї у Руским Керестуре.

⁴Рукописна кнїжка власносц автора.

⁵ Богогласник – зборнік духовней поезії, видруковани у друкарні Почаївского манастира 1790. р., превидани 1805. и 1825. р., а з одредзенима пременками у Львовє 1850. и 1886. р. У нїм були записани 248 писні з нотами и текстами.

виправляти, же би ше видзело як людзе писали. Не виправляти ані слова котри несправилно написани ведно або одвоєно, прето же и то, як и други очиглядни гришки у писаню (словах, менах, топонимах и подобне) у розличних зборніках на истим месце у писні може помогнуц у одгадованю медзисобного преписованя и гледаня найстаршого прототипу.

Писні *Писня швецка* и *Веселѡ Спиваниѡ* (Лежить бача на салаши) зме потераз не нашли ані у єдним рукописним зборніку Руснацох у Бачки и Сриме, ані у *Богогласнику* зоз 1790 р., ані у Гнатюковим зборніку (Гнатюк, 1902), ані у зборніку И. Югасевича. Же писня *Веселѡ Спиваниѡ* (Лежить бача на салаши) була позната медзи Руснацами у Бачки шведочи здогадоване о. Михайла Шанти (нар. 1985): вон памета же му ю 90-их роках ХХ века шпивал, тераз уж покойни, бачи Яким Яша Пляскач зоз Коцура.

Предпоставляли зме же у зборніку М. Галого єст вецей писні зоз *Богогласника*, бо вироятно тот друковани зборнік духовней поезії сцигнул и медзи Руснацох до Бачки и Сриму. У поровнованю змисту двох зборніках пренайдзени вкупно 15 писні котри ше находза у обидвох, але прецизнейша язична и правописна анализа ясно указує же М. Гали тоти писні не преписал з *Богогласника*. Познейше то будзе приказане на прикладах виривкох зоз ніх: и кед очиглядно слово о истей писні, вони нігда не подполно идентични по тексту и графії.

Наслови писньох у зборніку М. Галого давани по тематики односно по змисту, так як и у зборніках котри наводзиме и на котри ше будземе поволовац, наприклад: *Писнь Великопосна*, *Писнь Богородична*, *Писнь на Воздвиженіє Чесного Хреста*, *Писнь на Сошествіє Св. Духа*, *Писнь на Рождество Христово*, *Писнь на Вознесеніє Господне*, *Писнь на Богоявленіє* итд. У *Богогласнику* зоз 1790. р. то наслови часцох зборніка, у котрих ше находза лем писні з тоту тему: на Христово народзенє, Богородични, писні пошвечени святим, писні на покаяне. У руских рукописних зборніках котри наводзиме, авторе/составяче ше не барз дотримовали такого тематского порядку у преписованю и складаню своїх зборніках. Мож предпоставиц же вони преписовали до своих зборніках писні не лем з єдного зборніка, але частейше хасновали вецей и виберали з ніх того цо ше им пачело, без даякого напредок точно утвердзеного шора, не почитуюци стриктно тематски целосци.

У предлуженю ше наводзи список писньох зоз зборніка М. Галого по тим порядку як су преписовани. Пре легчейше провадзенє у поровнованю и анализи пред каждую писню наводзиме порядкове число, гоч того нет у

рукопису, лістки односно фолії на котрих вони у зборніку и стих або два зоз каждой, пре точнейше утвердзоване о котрей писні слово, прето же ест вельо писні з идентичними або подобними насловами. Потим шлідзи наводзене паралелох з цильом же би ше указало у котрих зборнікох ше иста писня находзи, з точним наводзеньох бокох (за Богогласник наводзиме не бок, але шорне число писні). У рукописних зборнікох котри зме хасновали писні не писани у стихох и строфох, але *per extensum*, а ми, пре очиглядносц, писні будземе условно наводзиц у стихох. Лем у Богогласнику, у Гнатюковим зборніку (Гнатюк, 1902) и спомнути дзешец писні котри преписал М. Цап зоз роботи Ф. Тихого писани по стихох и строфох.

Зборнік Д. Мудрого пагиновани так як и зборнік М. Галого – не боки але фолії. Зборнік Я. Маньоша не пагиновани. Зборнік М. Фечи пагиновани по бокох. При наводзеню фолийох, кед слово о правим боку, дзе стої пагинация, наводзиме, на приклад, fol. 1r, а кед ше тот бок обраци, шлідуюци лїви бок з fol. 1v) и т. д. Писні зоз зборніка И. Югасевича наводзиме так як их наводзи П. Женюх (Žeňuch).

Володимир Гнатюк у своїм зборніку духовней поезиї (Гнатюк, 1902) описал даскельо рукописни зборніки духовней поезиї и прози Руснацох у Бачки и Сриме. Ту, окрем других, дава и списки насловох писньох у рукописних зборнікох духовней поезиї учителя Дюри Лікара и у двох зборнікох Туринского, котри означує: Лікар, Туриснки А и Турински В, котри будземе хасновац и так исто означовац, и так исто означовац шорни числа писньох зоз тих зборнікох. У прикладох за тот Гнатюков зборнік хаснуєме скрацене Гн. У тим зборніку Гнатюк опубліковал часц писньох зоз спомнутих трох руских рукописних зборнікох, найвещей зоз зборніка Туринского А, зоз котрих даєдни похаснуєме у поровнованю з писнями зоз зборніка М. Галого.

Список писньох у рукописним зборніку М. Галого:

1. **Пѣснь Велико Посна** (fol. 1r–1v)

Гори, гори дѣше моѧ котворцѣ своемѣ,
Бижить Соеленемѣ коисточникѣ живомѣ

Паралели: Мудри fol. 14^v–15^r; Турински А 28 – Гн. 126; Фечо 104–105; Югасевич 42^r–43r – Žeňuch 385.

2. **Пѣснь на покаѣнїе** (fol. 1^v–2^v)

Часть о҃рѣжь чловеche Ѡ҃гриховѣ престати / Богѣ молися и почни плакати

Паралели: Фечо 105–107, Мудри 11^v–12^v, Маньош fol. 3^r–4^r; Турински А 30а – Гн. 254–256, Турински В 59 – Гн. 135.

3. **Писнь Велико Посна** (fol. 2^v–3^r)

Ивана Богослова, иритора **а** слатко мова **а** / достойна есть всегда пити

Паралели: Богогласник 190; Мудри fol. 22^v–23^v, Турински А 68 – Гн. 128; Фечо 215–216; Югасевич fol. 74^r–74^v – *Žejuch* 392.

4. **Пѣсь Навоздвижение** (fol. 3^v–4^v)

Земь пировь горнихъ Богъ **с**а злаваеть / **а**зарваниць **ѣ** чѣдами сияеть

Паралели: Лікар 32 – Гн. 121; Мудри fol. 12^v–14^r, Турински А 74 – Гн. 187–89; Фечо 268–270; Югасевич fol. 125^r–126^r – *Žejuch* 402.

5. **Писнь Варвари Мѹченици** (fol. 5^r–5^v)

Ѡ Варваро мѹченице наглої смерти помочнице

Паралели: Богогласник 165; Мудри fol. 10^v–11^r; Турински А 78 – Гн. 129; Югасевич fol. 150^v–151^r – *Žejuch* 407.

6. **Писнь Николаю** (fol. 5^v–6^r)

Гори сладость искапайте, вси людие возиграйте,
иере **а**рхомъ Хртовъ Николае, мы дотебе вси прибигаемъ

Паралели: Лікар 40 – Гн. 121; Турински А 79 – Гн. 249; Фечо 246–247; Югасевич fol. 5^v–6^r – *Žejuch* 408.

7. **Писнь навоскресеніе Хрстово** (fol. 6^r–7^r)

Весели намъ день днесъ насталь / котраго знась кажди жадалъ

Паралели: Мудри fol. 66^r–67^r; Турински А 52 – Гн. 181–182.

8. **Пѣсьнь ѡлазари** (fol. 7^r–7^v)

Человикъ едень богачъ билъ / роскошне жилъ такъ и пиль

Паралели: Мудри fol. 60^r–61^v

9. **Писнь ѡ мѹци Хртовой** (fol. 7^v–8^r)

Ись Хрте крижовани, царъ натъ царми есть избрани

Паралели: Лікар 40 – Гн. 121; Мудри fol. 21^v–22^r; Турински А 40 – Гн. 171–172; Турински В 45 – Гн. 135.

10. **Пѣсьнь Престатой Бѣѣ** (fol. 8^r–8^v)

Дво мати пречиста **а** / ты Царице преблага **а**

Паралели: Турински А 12 – Гн. 224–226; Турински В 16 – Гн. 133; Фечо 31–32 Югасевич fol. 166^r–166^v – *Žejuch* 411.

11. **Писнь Престатой Богородици** (fol. 9^r–9^v)

Чиста **а** Бдце, гришнимъ людемъ пмощнице / теби вдень ивнощи просимъ

Паралели: Лікар 33 Гн. 121; Турински А 7 – Гн. 218–219; Турински В 8 – Гн. 133; Фечо 49–50.

12. **Пѣснь Пртой Брци** (fol. 9^r–9^v)

Радѣйсѧ Црце наша застѣпнице / Небеснаго великаго

Паралели: Лікар 23 – Гн. 121; Мудри fol. 51^v–52^r; Турински А 10 – Гн. 222–223; Фечо 44–45; Югасевич fol. 172^r–172^v – Жеѣуч 413.

13. **Пѣснь Пртой Брци** (fol. 9^v–10^r)

Брце вѣрнымъ ѡборона, ѡуповающимъ нашеби корѣна

Паралели: Мудри fol. 88^v–89^v; Турински А 9 – Гн. 220–221; Фечо 36–37.

14. **Писнь Пртой Бци** (fol. 10^r–0^v)

Прчистаѧ Дво мти рѣскаго краю / нанби иназемли тѧ величаютъ

Паралели: Богогласник 134; Мудри fol. 48^r–48^v; Фечо 39–40; Югасевич 171^r–171^v – Жеѣуч 413.

15. **Писнь Престой Брци** (фол. 10^v–10^r)

Рѣже сличнаѧ, Дво Стаѧ вѧчне пахнѣщаѧ

Паралели: Турински А 11 – Гн. 223–224; Фечо 47.

16. **Писнь Прстой Брци** (fol. 11^r–12^v)

Вселеный свѣте людное страны / совокѣпшесѧ вси христиѧне

Паралели: Лікар 25 – Гн. 121; Мудри fol. 61^v–62^r.

17. **Пѣснь Пресвятой Брци** (fol. 11^v–2^r)

Рождество славно присно двѧ / возхвалим вси днесъ вогласехъ

Паралели: Богогласник 79.

18. **Писнь Бгородчна** (fol. 12^r)

Повче граде гоине веселисѧ / Бгодать вотеби тѧвиса

препрославленной звисоти, / ѡмарие чистотѣ

Паралели: Мудри fol. 49^r; Турински В 23 – Гн. 211; Югасевич fol. 170^r–170^v – Жеѣуч 411.

19. **Писнь Престой Бци** (fol. 12^v)

Ѡ матери дво чистаѧ, звиздо внеби пресвитлаѧ

Паралели: Лікар 26 – Гн. 121; Мудри fol. 8^v–9^r; Турински В 26 – Гн. 227–228; Фечо 19–20; Югасевич fol. 169^r – Жеѣуч 411.

20. **Писнь Прстой Бгородици** (fol. 12^v – 14^v)

Весна свѣтѣ прекрасна, квитокъ Марїѧ

Паралели: Югасевич fol. 165^r–165^v – Жеѣуч 410.

21. **Писнь наѢспенїе Престой Брци** (fol. 13^r–14^v)

Архагли зъ неба пришли до Бци / тѧкъ послове Ѡцрѧ досвоей црци

Паралели: Лікар 30 – Гн. 121; Мудри fol. 35^v–37^r; Турински А 5 – Гн. 125, Турински В 5 – Гн. 133, Фечо 22–26; Югасевич fol. 113^r–113^v – Жеѣуч 400.

22. Пѣснь на Превѣбраженіе Господне (fol. 14^v–15^r)

На ѡтабори превѣбразисѧ Ісѣ Хртѣ славно / сопороки бесдоваль невидимо
тавно

Паралели: Богогласник 70; Турински А 71 – Гн. 128; Югасевич fol. 109^r–109^v
– Žejuch 399.

23. Писнь напревѣбраженіе Гсдне (fol. 15^r–15^v)

Великимъ гласомъ,⁶ и ѡрѣжасомъ днесъ Давиде

Паралели: Лікар 35 – Гн. 121; Мудри fol. 62^v–63^v; Турински А 72 – Гн. 186–
187.

24. Писнь насоществіе Стаго Дха (fol. 15^v–16^r)

Источникъ дѣховни радости днесъ исполни⁷

Паралели: Богогласник 61; Мудри fol. 25^v–26^v; Фечо 204; Югасевич fol. 86^v–
Žejuch 395.

25. Писнь навоздвиженіе Чснго Крс (fol. 16^r–16^v)

Ѡ древо преблаженое воединѣ насаждение

Паралели: Фечо 259–260.

26. Писнь наѡсикновеніе ЧГІІ (fol. 16^v–7^r)

Члвкъ нбсни, земний аггль стаеъ

Паралели: Мудри fol. 57^v–58^r; Фечо 204; Югасевич 115^r – Žejuch 400.

27. Писнь побожна покаѧнаѧ (fol. 17^v–18^r)

Помишляю ѡ каѧни азъ / падаючи вогрихи кажди часъ,

ѡхъ такъ престанѣ сѣщій / маючи все би гриховъ премного.

Паралели: Мудри fol. 46^r–47^v; Туринки А 29 – Гн. 252–254; Фечо 112–115;
Югасевич 189^r–189^v – Žejuch 418.

28. Писнь Апостолѣ Павлѣ и Петрѣ (fol. 18^v–19^r)

Ѡрганѣ играйте, Петра величайте

Паралели: Мудри fol. 2^v; Турински А 70 – Гн. 128, Фечо 227; Югасевич fol.
101^v–102^r – Žejuch 398.

29. Писнь на Цвѣтнѣю недѣлю (fol. 18^v–19^r)

Радѣйсѧ зѣло дщи Сиѡна, сецарь твой сѣдъ наѡсла

Захарѣа вопиеть, Софронѣа глаголет владици.

⁶ Лікар и Мудри: велимъ гласомъ

⁷ Богогласник: радости виновный; Мудри и Фечо: радости есть полни; Югасевич:
радость днесъ исполни.

Паралели: Богогласник 44; Лікар 14, 31 – Гн. 120; Турински А 36 – Гн. 127; Фечо 181–182; Югасевич fol. 54^v–55^r – Žeñuch 387.

30. **Писнь вадами** (fol. 19^r–20^r)

Плакаль **сѧ** Адамъ про раем

Паралели: Мудри fol. 42^r–43^r, Турински А 18 – Гн. 123; Югасевич fol. 44^r–44^v – Žeñuch 386.

31. **Писнь швецка** (fol. 20^r–20А^r)

Южъ часъ пришоль вандрованю / южъ ми власнемъ розлѸчаню

32. **Писнь Престой Бци** (20А^r–20А^v)

Чемъ церковъ чемъ Хр (...)

33. **ВѸрь нарождество Хртво** (fol. 21^r–22^v)

ПослѸхаче ласкави рачте мене послѸхати

34. **Писнь Тойже** (fol. 22^r–23^v)

Повичъ жеми соловіе правдѸ / Гдеѧ своего спасителѧ найдѸ

Паралели: Лікар 36 – Гн. 258–259; Мудри fol. 39^r–39^v; Турински А 44 – Гн. 127; Турински В 49 – Гн. 135; Фечо 135–36; Югасевич fol. 159^r–159^v – Žeñuch 409.

35. **Писнь навознесеніе Гдне** (fol. 23^r–23^v)

ИерѸсалиме днесъ просвити **сѧ** / се царъ Бгъ твой днесъ вознесе **сѧ**

36. **ПѸснь нарождество Хртово** (fol. 24^r–25^r)

Криклийте⁸ аггли на нбси согласно

Паралели: Турински А 103 – Гн. 130.

37. **Писнь СѧтомѸ Николю** (fol. 25^r–7^v)

Николае Стителю Мирликійскій оучителю

Паралели: Лікар 41 – Гн. 121; Турински А 80 – Гн. 249–250.

38. **Писнь покаѧна члвикѸ** (fol. 27^v–29^v)

Фалшиваѧ юность, зрадлива фортѸна

Паралели: Маньош fol. 5^v–6^r; Мудри fol. 1^r–2^r; Турински А 3 – Гн. 264–265; Фечо 101–103; Югасевич fol. 179^v – Žeñuch 415.

39. **Писнь навоскресеніе Хртово** (29^v–30^v)

Ись Хрсъ змертвихъ вѸсталъ

Паралели: Мудри fol. 20^v–21^v; Турински А 50 – Гн. 128; Фечо 184–186.

40. **Писнь наоүспеніе Стой Борци** (30^v–2^v)

Вооүспеніе престаемъ / престоль внеби восприімаеть

⁸ Турински А: крикните (Гнатюк 1902: 147).

41. **Піснь Пресвятой Богородици напросецію** (fol. 32^v–33^v)
Правовирнимъ христіаномъ до Маріаюдѣ пѣтешествѣюшимъ
42. **Піснь на Рождество Хстово** (fol. 33^v)
Аггль пастире мовиль же сѧ Хрстосъ народиль
Паралели: Югасевич fol. 10^r–10^v – *Žejuch* 378.
43. **Піснь нарождество Хстово** (fol. 34^v – 35^v)
Ей панека зъ миленаго ска намъ породила
Паралели: Мудри fol. 157^r–157^v; Турински А 107 – Гн. 145 –146; Фечо 303–304.
44. **Піснь Нарождество Хрс** (fol. 35^v–36^r)
Маріа дѣва намъ породила / квѣток райски пожадали⁹
Паралели: Турински А 101 – Гн. 143; Турински В 62 – Гн. 136; Фечо 300–301, Югасевич fol. 14^v–15^r – *Žejuch* 379.
45. **Піснь нарождество** (fol. 36^r–36^v)
Синь Божи сѧ намъ народиль / а насъ грѣшнихъ вислѣбодиль
Паралели: Мудри fol. 120^r–120^v; Турински А 102 – Гн. 144; Югасевич fol. 17^r–17^v – *Žejuch* 380.
46. **Піснь нарождество Хстово** (fol. 36^v–7^v)
Витай дѣтѧ малое / агна незлобивое
Паралели: Лікар 2 – Гн. 120; Турински А 102 – Гн. 142; Югасевич fol. 13^r–15^v – *Žejuch* 379.
47. **Піснь нарождество Хстово** (fol. 37^v–38^r)
Дѣтѧтко сѧ намъ народило / вшитокъ свѣтъ оувеселило
Паралели: Лікар 2 – Гн. 152; Югасевич fol. 14^r–14^v – *Žejuch* 379.
48. **Піснь нарождество Хстово** (fol. 38^r–38^v)
Новара достала котра неби хвала¹⁰
Надъ Вертепомъ звизда псна свѣтъ восигала
Паралели: Богогласник 22; Лікар 3 – Гн. 129; Турински А 110 – Гн. 131; Турински В 27 – Гн. 134.
49. **Піснь нарождество Хстово** (fol. 38^r–38^v)
Часть радости веселости свѣтъ наставиль нынѣ
Паралели: Фечо 298–300; Югасевич fol. 19^r – *Žejuch* 381.

⁹ Турински А и Фечо: пожаданий

¹⁰ Лікар: Нова радос стала, яко в небѣ хвала.

50. **Пѣснь Нарождество Хстово** (fol. 39^r–39^v)

Рождество славно присно Дѣвѣиѣ вѣсь хвалимъ

Паралели: Богогласник 79; Лікар 27 – Гн. 121; Мудри fol. 47^v–48^r; Фечо 69–71; Югасевич fol. 119^v–120^r – Žeňuch 401.

51. **Веселѡ Спивание Наро Хр** (fol. 39^v–41^v)

Лежить бача на салаши / пришли къ емѸ три югаси

52. **Пѣснь нарождество Хстово** (fol. 41^v–42^v)

Дивни твоѡ тайни чистаѡ гависѡ

Новоповчайскаѡ церковь чѸдесъ исполнисѡ

Паралели: Богогласник 133; Лікар 24 – Гн. 121; Мудри 47^v–48^r; Турински А 13 – Гн. 228–229; Югасевич fol. 166^v–167^r – Žeňuch 411.

53. **Пѣснь нарождество Хстово** (fol. 42^v–3^r)

Гдесѡ спишишъ Їѡсифе барзо скаплеве

Паралели: Турински А 13 – Гн. 146–147.

54. **Пѣснь нарождество Хстово** (fol. 43^r–44^r)

Скиниѡ все златаѡ ковчехъ завита видѡчи

Паралели: Лікар 9 – Гн. 120; Турински А 112 – Гн. 131; Югасевич fol. 17^v – Žeňuch 380;

55. **Пѣснь нарождество Хстово** (fol. 44^r–44^v)

Зорѡ зморѡ выникаестъ недалеко свѣтъ всѣмъ таедъ

56. **Пѣснь на Рождество Хстово** (fol. 44^v–45^r)

Гори сладость искапайте всѣ людие возиграйте,

Вифлеемъ веселисѡ ктеби дѣва приближисѡ

Паралели: Турински А79 – Гн. 129; Турински А 108 – Гн. 146.

57. **Пѣснь Василиѡва на ѡбрязание** (fol. 45^v–46^v)

Излиѡй сѡ благодатѣ вооустахъ твоихъ

Паралели: Богогласник 181; Лікар 45 – Гн. 122; Мудри fol. 19^r–20^r; Турински А 52 – Гн. 129; Фечо 225–226; Югасевич fol. 25^r–26^v – Žeňuch 383.

58. **Пѣснь набогоѡвленіе** (fol. 46^v–447^v)

Иѡрданъ рика оутговисѡ сей бо приходитъ Бгъ крестисѡ

Паралели: Богогласник 28; Лікар 10 – Гн. 120; Мудри fol. 28^r–8^v; Турински А 114 – Гн. 131; Фечо 87–88; Югасевич fol. 30^r – Žeňuch 384.

59. **Пѣснь На Богоѡвленіе** (fol. 47^v–48^r)

Крещаетсѡ владика Воиѡрданѣ

Паралели: Лікар 11 – Гн. 120; Мудри fol. 29^r; Турински А 115 – Гн. 131; Фечо 89; Югасевич fol. 31^r – Žeňuch 384.

60. **Поздравленѧ нарождество Хстово** (fol. 48^r–49^r)
ВинчѸю млтѧмъ вашимъ ...
61. **Пѣснь ѿ страшномъ сѸдѣ** (fol. 49^v–50^r)
Чожъ ми немилѧ тай встидливо всемъ свѣтѣ жити
62. **Пѣснь Пртой Брци** (fol. 50^r–0^v)
БѸди восхвалена, ивозвеличена ѿвсѣхъ родовъ
Паралели: Мудри fol. 85^r–86^r.
63. **Пѣснь ЇсѸ ХстѸ похвалѸ** (fol. 50^v–51^v)
ПохвалѸ пинесѸ слаткомѸ ЇсѸ
Паралели: Мудри fol. 40^r–40^v.
64. **Пѣснь воскресна** (fol. 51^v–52^r)
Воскресъ ЇсѸ ѿ грѧба / радость велиѧ
Паралели: Мудри fol. 65^r–66^r; Турински А 49 – Гн. 127; Турински А 53 – Гн. 182–183; Фечо 188–190; Югасевич fol. 68^v – Žejuch 390.
65. **Пѣснь Престой Бци** (fol. 52^r–52^v)
Потвой покровъ прибигаемъ пречистаѧ дво
66. **Пѣснь напогребъ** (fol. 52^v–53^r)
Ѡхъ ѧкъ страшень сѸть твой Пане
67. **Пѣснь напогребъ** (fol. 53^r–54^r)
Предъ сѸдию Пна моего Хрста ласкаваго
68. **Пѣснь великопсна** (fol. 54^r–55^v)
Ѡ все створинаѧ поумершомъ ПанѸ плачѸть
Паралели: Фечо 257.
69. **Писми Напогребъ** (55^v–6^v)
Ѡжалосна, зармѸчена, нещаслива хвилаѧ
70. **Пѣснь космерти** (fol. 56^v–57^r)
ВодомѸ Давидовомъ страшнаѧ совершаютсѧ
Паралели: Фечо 179–180; Югасевич fol. 40^v–41^r – Žejuch 385.
71. **Пѣснь сѧгомѸ Николаю** (fol. 57^v–58^r)
РадѸйсѧ Николае, ми ктеби всѣ прибигаемъ
Паралели: Югасевич fol. 153^v–154^r – Žejuch 407
72. **Пѣснь Вознесенію** (fol. 58^r–60^r)
Дже совершиви смотреніе, / Ѡземляѧ исполни Вознесеніе
Паралели: Мудри 24^v–25^v; Турински А 64 – Гн. 183–186; Югасевич fol. 80^v–81^v – Žejuch 393.
73. **Пѣснь насоществие Сѧтаг Дха** (fol. 60^r)

Источникъ Дховни радостей исполни

Паралели: Богогласник 61; Лікар 134 – Гн. 212; Мудри fol. 25^v–26^v; Турински А 66 – Гн. 128; Фечо 204–205.

74. **Пѣснь набожна** (фол 60^r–61^r)

Хвалите Гда сонбсь, сотворшаго свѣтъ всей

Паралели: Богогласник 77.

75. **Ужъ идѣ скапливе дайже Бже счасливе** (fol. 61^r–62^v)

Паралели: Мудри 91^r–93^v; Турински А 32 – Гн. 127; Фечо 107–110.

76. **Памѣть вичнѣю бѣдешъ праведни** (62^v–хиби 63^r)

77. **Пѣснь на Велик...** (fol. 64^r–64^v)

Ахъ **Ѧ** Мтка зармѣчена, что (...)

Паралели: Мудри fol. 38^r–38^v; Турински А 46 – Гн. 157–158; Турински В 51 – Гн. 135.

78. **Пѣснь велико посна** (fol. 64^r–65^r)

Маріѣ потъ крижемъ стала, жалосне плакала

Паралели: Лікар19 – Гн. 120; Мудри fol.76^v–79^r; Турински А 15 – Гн. 126; Турински В 55 – Гн. 155–157; Фечо 121–123.

79. **Пѣсень на великотни четвер** fol. 65^r–66^v)

Южъ сѣ декретъ подьписѣть

Паралели: Богогласник 41; Лікар 21 – Гн. 212; Мудри 93^v–95^r; Турински А 39 – Гн. 127, Турински А 39 – Гн. 168–169; Турински В 44 – Гн. 135, Турински В 53 – Гн. 135; Фечо 157–159; Югасевич fol. 49^r–50^r – Žejuch 386.

У предлуженю наводзиме вишивки з даєдних писньох зоз зборніка М. Галого и одвитууюци вишивки зоз споминаних зборнікох хтори як паралели за поєдини писні. З директним поровнаньом вишивкох истих писньох з розличних зборнікох указує ше блізкосц або розлики у самим тексту, язичу и графії, цо може буц значне за будучи глібши и обсяжнейши вигледованя, и помага випитац кельо поєдини зборніки або окреми писні у ніх медзисобно блізки/розлични и чи сугерую на медзисобне преписованє або евентуалне наставанє зоз истого жридла – зборніка прототипа. Пре легчайше уочованє характеристични слова у текстох подцагнути.

1. Пѣнь Велико Посна

Гали: Гори, гори дѣше моѣ котворцѣ Своємѣ

Биживѣ Соеленемѣ Коисточникѣ живомѣ

Мудри: Гори, гори дѣше моѧ котворцѣ Своемѣ
Бижить Соелееиємѣ Коисточникѣ живомѣ
Фечо: Гори, гори дѣше моѧ котворцѣ Своемѣ
Биживѣ бижить соеленемѣ Коисточникѣ живомѣ
Югасевич: Горѣ, горѣ, дше моѧ къ творцѣ своемѣ,
Бѣжи, бѣжи съ елеиемѣ къ Источникѣ живомѣ

2. Пѣснь на покаяніе

Гали: (...) Тернови vineць Жиди ми положили
И главѣ мою накрестъ прибили
Маньош, Мудри, Фечо:
 Тернови vineць жиди положили
на главѣ мою домозгѣ прибили
Турински А: Тернови vineць Жиды положили,
А главу святую до моску пробили.

3. Писнь Велико Позна

Гали: Ивана Богослова иритора слатко мовѧ
достойна естъ всегда пити
Богогласник: Івана Богослова, И ритора сладкомова
Достойно не лѣтъ воспѣти
Мудри: Ивана Богослова или втора слатка мова,
достойно естъ возопити
Фечо: Ивана Богослова или втора слатка мова,
достойно естъ возопѣтый,

4. Пѣсь Навоздвижение

Гали: Земь пировѣ горнихъ Богъ сѧ злѣвлаеть
ѧзарваницѣ чѣдами сияеть
Лікар: З емпировѣ горнихъ Бгъ сѧ зѧвлаеть
Мудри: Земь пиромѣ горнихъ Бгъ сѧ зѧвлаеть
оу Зарваницѣ чудама сияеть
Турински: З емьпировѣ горныхъ Богъ сѧ зѧвляеть
У Зарвници чудама сияеть.
Фечо: Земпиро горыхъ Бгъ сѧ зѧвлаеть
оу Зарваници чудама сѧветь

22. Пѣснь на Превѣраженіе Господне

Гали: На ѧтабори превѣразистѧ Ісь Хртсъ славно
сопророки бесдоваль невидимо ѧвно.

Ко Мойсею иіліи црѣ сты глаголаше,
 Тогда Мойсей иилиа снимъ бесидоваше.
Богогласник: На горѣ превобразисѧ Хртосъ Гдѣ славно
 Со пророки бесѣдова видимѡ и павно.
 Ко Мовсею и Иліи Царѣ сить глаголаше
 Тогда Мовсей и Иліа оустрашены бѡше.¹¹

27. Писнь побожна покалнаѧ

Гали: Помишляю скани азъ,

падаючи вогрихи кажди часъ,
Ѡхъ какъ престанѣ сѣдди и Богѣ
 маючи все би гриховъ премного
 (...) Чемѣ человеиче челоци насмерть непомниши,
 Але безъ оуваги за свитомъ гониши,
Спаматай челоиче встатние дари
Когда та возмуть Ѡвсихъ намари.

Мудри: Помишляю скани азъ,

Падаючи вогрихи кажди часъ,
Ѡхъ какъ сѣдди ибгѣ маючи себи
 Гриховъ премного.
 (...) Чемъ южъ человеиче насмерть непомислишь
Алебезъ оуваги засвитомъ
 Спаматай члвиче встатние дари
Когда тавозмуть Ѡвсихъ намари

Фечо: Помишляю скани азъ

Падаючи вогрихи кажди часъ,
Ѡхъ какъ предъ станѣ сѣдию ибгѣ
 маючи себи грихи премногѣ.
Чомже человеиче, насмерть непомислишь,
 Але безъ оуваги засвитомъ гонишь.
 Паматай человеиче встатние дари
Когдата та возмуть Ѡвсихъ намари.

Турински А:

Помышляю окаяный азъ,
 падаючи во грѣхи кажди часъ:
 Охъ, якъ предъстану, судіи и Богу
 Маючи в себи грѣховъ премного.

¹¹ У Колопанским рукопису стої : ужасни бываше (Гнатюк 1902: 47)

(...) Чомъ южь, человекѣ, на смерть не помниши,
 Але безъ уваги за свѣтомъ гонішь?
Спамнятай, человекѣ, остатніє дары,
 Когда ты возмуть от всѣхъ на мары.

29. Писнь на Цвѣтнүю недѣлю

Гали: Радѣйста зѣло дщи Сиѡна, сецарь твой сѣдь на шсла

Захариа вопиеть, Софроніа глаголет владыци.

Богогласник: Радѣйста зѣло дщи Сіѡна, се царь твой возссѣдый на конѧ

Софроніа глаголетъ, Захариа вѣщаеть владѣцы.

Фечо: Радѣйста зѣло дщи Сиѡна, се царь твой воссѣдый на шслъ

Захариа вопиеть, Софоніа глаголет владыци.

31. Писнь швецка

Гали: Южь часъ пришолъ вандрованю,

южь ми власнемъ розлѣчаню,

дайми Бже аггла своего,

бимѧ храниль ѿзлого.

(...)

Модлилъ бымъса албо спиваль

Албо звами картазоваль.

Не бѣдетъ знаць жадень человекъ,

Где сомъ паста смѣтни подѣль.

Кедтъ Ѹмремь чѣже страни,

Пань Бхъ нбсни похова мѧ

Звири бѣдѣтъ тамъ копаць

Пань Бгъ бѣдець дѣшѣ шпатроваць.

38. Писнь покаѡна на члвикѣ

Гали: Фалшиваѡ юность, зрадлива фортѣна

слѣжимъ человекѣ вомолодомъ вѣкѣ.

Теперь встала: босила похибила

Старость чловика къеми прихилила

Швистри бѣрнии подѣвийте

Срце Фрасовливе вомнѣ вхладѡйте.

Маньонш: Фалшиваѡ юность, зрадлива фортѣность

слѣжить члвѣкѣ вомолодомъ вѣкѣ.

Теперь оставила босили похопила.

Старость человекѣ къ земли прихилила.

Витри бѸрни бистро подѸвайте
 Сердце фрасовливе вомнѣ вхладѧйте.
Мудри: Фалшиваа юность, зрадлива фортѸность.
СлѸжить человѣкѸ вомолодомѸ вѣкѸ.
 ТеперѸ вставила, босила похопила.
 Старость человѣка ко земли прихилила.
Витри ибѸрни бистро подѸвайте
 Сердце фрасовливе вомнѣ вхладѧйте.
Турински А: Фалшивая юность, зрадлива фортуна.
Служить человѣку во молодомѸ вѣку.
 ТеперѸ оставила, бо сила похибила,
 Старость человѣка к земли прихилѣла.
 О витри бурнии! Бистро подувайте,
 Серце фрасовливе во мнѣ охлаждайте.
Фечо: Фалшиваа юность зрадлѣва жартѸна.
СлѸжиж человѣкѸ вомолодомѸ вѣкѸ.
 ТеперѸ оставила босила похибила,
 Старость человѣка къ землѣ прихилила.
Витри бурнии бистро подѸвайте,
 Серце фрасотливе вомнѣ вхладжайте.

51. ВеселѸ спивание Наро Хр

Гали: Лежить бача насалаши,
 Пришли къ емѸ три югаси.
 Ставай горѣ бачо НашѸ
 Народилса ХрсѸ НашѸ.
 ГоитомѸ ТлидлитомѸ,
 Тидли, тидли, тидли томѸ.

А Юра са зоснѸ зорваль,
 ЛемѸ тело же очи ПродлалѸ.
 Бижидь доловѸ стей Гори,
 АшѸ потратилѸ бочкори.

Бижить далей къ ВифлемѸ,
 Пошпотитьсѧ накаменѸ,
 Нещестѧ го споткало,
 МликосамѸ вилало.
 ГойтомѸ, Тидли томѸ.

56. Пѣснь нарождество Хстово**Гали:** Гори сладость искапайте¹²

Всѣ людие возиграйте,

Вифлеемъ веселися,

К тебѣ дѣва приближиста.Цря ты имадь родити,Дво паки пребити.**Турински А:** Гори сладость искапайте,

Вси людие возиграйте.

Вифлеемъ веселить ся,

К тебѣ дѣва приближит ся.Царя ти имать родити,Дѣвою паки пребити.**58. Пѣснь набогоявленіе****Гали:** Иврданъ рика оутговиса, сеи бо приходитъ Бгъ крестиса.Плотію идетъ на своа стрѣѣ Ивана оуслихъ требѣѣ**Богогласник:** Иврданъ рѣко оутговиса, се бо приходитъ Богъ креститиса.Плотіи идетъ на твоа стрѣѣ, ѿ Ивана оуслѣгъ требѣѣ.**Мудри:** Иврданъ рико оутговиса, сеи бо приходитъ Бгъ креститиса.Плотію идетъ на своа стрѣѣ, ѿ Иоанна вислѣгии требѣѣть.**Фечо:** Иврданъ рика оутговиса, се бог приходитъ Богъ креститиса.Плотію идетъ на твоа стрѣѣ, ѿ Ивана оуслѣгъ требѣѣ.**73. Писнь насоществіе Сятаг Дха****Гали:** Источникъ дѣховни радости ... исполнистрани всего свита слышитеСоапостоли примите росѣ благодатиВблакъ раздѣлаше тазики раздагашерибаремъ вгнената, евреемъ оужаснаа,ивсимъ врагомъ страшнаа.**Богогласник:** Источникъ духовный, радости виновный.Страни свѣта крикните,

¹² У рукописних зборнікох котри зме хасновали ест вещей писні котри починаю з "Гори сладость искапайте, пошвещени Йоанови Крестительови, на Христово родзене, св. Николайови и други.

с апостоли прїимите росѸ благодати.

ѡблакъ роздѣлаеть, Ѡзыки раздаеть,
Рыбаремь огненныѧ, Евреемь оужасныѧ,
всѣмь врагомь страшныѧ.

Мудри: Источникь дѸховни, радости есть полни.

Страни всего свѣта слишите,
соапостоли примите росѸ дѸха благодати.

Ѡблакъ покриваше, ѧзыки роздѣлаше.

Рибаремь ѡгненаѧ, евреемь оужаснаѧ,
ивсимь врагомь страшнаѧ.

Фечо: Источникь дѸховни, радости есть полни.

Страни всего свѣта слишите,
соапостоли примите росѸ дѸха благодати.

ѡблакъ покриваше, ѧзыки роздѣлаше.

Рибаремь ѡгненаѧ, евреемь оужаснаѧ,
ивсимь врагомь страшнаѧ.

79. Пѣсень на великотни четвер

Гали: Южь сѧ декреть подьписѸ[еть] Пилать (...) исказѸеть,

Накреть (...) крижѸють анца (...)

Южь ѡкрѸтне сготовано, / креть своздами поковано

Богогласник: Юже декреть подписѸеть / сѸдїѧ Пїлать вказѸеть

На креть, на креть агнца неповинна,

тебе, тебе творца непремѣнна.

ѡрѸдїе зготовано, креть и гвозди поковано.

Мудри: Южь сѧ декреть подьписѸеть, / Пилат вирѸ исказѸеть,

На креть, на креть крижѸють анца,

тебе, тебе всего свѣта творца.

Южь ѡкрѸтне сготовано, креть и гвозди поковано.

Турински А: Южь сѧ декреть подьписуеѸ / Пилат виру исказуеѸ.

На креть (2) крижують анца, / Тебе (2) всего свѣта творца.

Южь окуртне сготовано, / креть и гвозди поковано.

Фечо: Юже Пїлать подписѸеть оужасни декреть, вказѸеть

на креть, на креть анца неповиина, даеѸ небеснаго сина.

Ѡрудїе сготованнѡ, / грозно гвоздами ковано.

На основї анализи и поровнованя текстѡх, языка и графїї у даскелїх вибраних виривкох писньѡх зоз зборнїка М. Галого зоз наведзенима у паралелѡх, мож заключиц же писнї у рукописних зборнїкох Руснацох у

Южней Угорскей по веліх елементох частейше медзисобно блізиши, а розликую ше од истих писньох у *Богогласнику* и зборніку Югасевича. У рукописних зборнікох ест досц церковнославянски слова котри преписовачом вироятнo не були розумліви та су часто писани на розлични способи, дакеди и деформовани або у даедних случайох вецей або меней успишно прилагодзени гу народней бешеди. У едней писні место процесия похасноване просеция (наслов 41. писні), як було прилапене у народней бешеди (Рамач 2017, II: 361). Кед слово о графії, у чаше писаня зборнікох авторе/преписоваче ше углавним не притримовали ніяких правилох або норми. Кед преписовали, мож предпоставиц же ше трудзели преписац точно, але и ту випатра не вше були цалком дошлїдни, та часто писали так як знали, як звикли, кажди по своїм знаходзеню. Наводзиме даедни таки приклади:

Писня 1: Место: сь елеиемъ, Гали и Фечо: Соеленемъ.

Писня 3. Место: и ритора, Мудри и Фечо: или втора.

Писня 4. Место: з емпировъ: Гали: Земъ пировъ; Мудри: Земъ пиромъ; Фечо: Земпиро.

У даедних писньох авторе/преписоваче заменьовали меней познати церковнославянски слова зоз словами з народней бешеди, або им давали ей форму и прикмети, наприклад:

Писня 7. **Гали:** Котраго знась кажди жадалъ; котри вчера во гроби лежалъ;
Потомъ свою змоцъ змертвихъ сталъ; печати на гроби нерѣшалъ,
Мудри: котори изнась кажди жадалъ; котри вчера во гроби лежалъ,
Потомъ зосвою моцъ змертвихъ всталъ, печати гроба нерѣшалъ.
Турински А: которихъ насъ шитки жадалъ; вчера во гроби лежалъ;
Потомъ свою моцу з мертвихъ сталъ, а печати с гроба нерушалъ.

Писня 21. Гали: най скорей; Ладжински: що нарихлѣ (Гнатюк, 1902: 54)

Писня 38. Место фортуна, Маньош и Мудри – фортѣность, а Фечо –
жартѣна

Писня 58. Место се бо, Гали: Сей бо, Мудри: сенбо, Фечо: се бог

Писня 77. Мудри: кирвави зной; Гали: Крвави потъ; Турински: кирвави потъ

Писня 78. Гали, Лікар: жалосне патрила; Турински В: смутне позирала;

Мудри: смѣтне позирала; Фечо: смѣтнье позирала

Наводзиме приклади погришного писаня ведно и оддвоено:

Гали, Мудри и Фечо: котворцү – место: ко творцү

Гали, Мудри, Фечо: Коисточнику – место: ко источнику

Гали: Новара достала котра неби хвала – место: нова радість стала котра не бувала

Гали: во ать – место во адъ; ась покою – место а спокою; вовер тепи – место во вертепи

ЗАКЛЮЧЕНЄ

По оконченим поровнованю насловох и часточне текстох духовних писньох у зборніку М. Галого зоз одвитууюцима писнями у зборнікох котри наводзени як паралели мож принесц одредзени заключения. Гоч ше могло обчековац же Руснаци у тих крайох до своїх зборнікох переписовали велі писні зоз друкованого *Богогласника*, хтори мал даскельо виданя, виходзи же то не так. У Зборніку М. Галого єст лем 15 писні котри ше находза и у тим друкованим зборніку. Не окончена анализа на обяжним материялу, але на основи препатрунку писньох рукописних зборнікох М. Мудрого, Д. Фечи, М. Лікара и двох зборнікох Туринского, мож заключиц подобне: и у тих зборнікох лем менша часц писньох ма свойо паралели у *Богогласнику*. Медзитим, од писньох котри находзиме у зборніку М. Галого половка або и вещей ше находза у зборнікох М. Мудрого (40), Д. Фечи (37), и Туринского А (44), а дакус меней у меншим зборніку Туринского В (13), у зборніку Д. Лікара (24), у Маньшовим лем три (од 9 писньох, бо остаток у нїм проза). Може випатрац покус несподзиванє, але у зборніку Югасевича находзиме 38 писні котри и у зборніку Галого, а велька часц писньох з Югасевичового зборніка ше находзи и у других руских рукописних зборнікох духовней писні. На основи того мож вивесц заключение же рукописни зборніки Руснацох у Южней Угорскей у велькей мири блізки з рукописними зборніками на Горніци, односно же там треба гледац основне жридли походзєня духовних писньох у рукописних зборнікох у тих крайох. Розуми ше же за валиднейши науково твердзєня треба окончиц вельо обяжнейши вигледованя и поровнованя, на векшим корпусу писньох з рукописних зборнікох Руснацох у Южней Угорскей и таких зборнікох на Горніци, але тримаєме же и анализа окончена на меншим корпусу ясно указує основни драги одкаль Руснацом у Бачки и Срїме у XVIII и XIX вику сциговала найвекша часц духовних писньох котри ше нашли у їх рукописних зборнікох.

ЖРИДЛА

Зборнік Михала Галого, 1819. – власніцтво автора.

[Zborník Mihala Ġalogo, 1819. – vlasníitvo avtor.]

Зборнік Михала Мудрого, друга половка XIX вика – Архив Грекокатоліцкей парохиї у Руским Керестуре

[Zborník Mihala Mudrogo, druga polovka XIX vika – Arhiv Grekokatolickej parohiї u Ruskim Keresture.]

Зборнік Дјюри Фечи, 1891. – власніцтво автора.

[Zborník Dûri Feċi, 1891. – vlasníctvo avtora.]

ЛИТЕРАТУРА

- Gnatûk, Volodimir. «Ruski oselї v Baċci. (V Poludnevij Ugoršini)». Zapiski Naukovogo Tovaristva im. Ševċenka, t. XXII, 1898: L'viv 1–58. (Cyrillic)
- Gnatûk, Volodimir. «Ruski naselěnâ u Baċki.» In: Etnoĝrafiċni materiâli z Ugorskej Rusi. Rozpravi i statї o Rusnacoh Baċki, Srimu i Slavoniї. t. V. Novi Sad: Ruske slovo, 1988, 79–126. (Cyrillic)
- Gnatûk, Volodimir. Ugorruski duhovni virši. t. I. L'viv, 1902. Latâk, D. (red.), Novi Sad: Ruske slovo, 1985.
- Kovaċ, Mihajhlo. «Rozvoj pisanogo slova i suċasna vidavatel'na diâlnosc u nas». Nova dumka, 4. Vukovar: Soûz rusiniv-ukraїnciv Horvatii, 1973, 41–45. (Cyrillic)
- Kovaċ, Mihajhlo. «Šlidami zazberovaċoh narodnih duhovnih skarboh u nas». Nova dumka, 16. Vukovar: Soûz rusiniv-ukraїnciv Horvatii, 1977, 49–56. (Cyrillic)
- Ramaċ Furman Anamariâ. «Osoblivosci konsonatizma ědnej ruskej rukopisnej kniŝki z po atku XX viku». Švetlosc, 4/2019. Novi Sad: Ruske slovo, 2019, 25–45. (Cyrillic)
- Ramaċ, Ânko. «Teksti apokrifa "Hoŝdeniě Bogorodici po mukah" u ruskih rukopisnih zbornikoh». Švetlosc, 1/2011. Novi Sad: Ruske slovo, 2011, 49–70. (Cyrillic)
- Ramaċ, Ânko. «Materiali do viv ennâ apokrifiv z rukopisnih zbìrok rusiniv Pivdennoi Ugoršini (XIX st)». Problemi slavânoznavstva / Problems of Slavonic studies, Vipusk/Issue 65. Lìviv – L'vivs'kij nacional'nij unìversitet, 2016, 158–166. (Cyrillic)
- Ramaċ, Ânko. «Podobi Hrista, apostolohi svâtih u apokrifoh Rusnacoh u Űznej Ugorskej». [U:] A. Duliċenko, – M. Nomati (red). Slavânskaâ mikrofilologiâ. Slavica Tartuensia XI – Slavic Euroasian Studies 34.

- Sapporo – Tartu: Slavic-Euroasian Research Center – Slaavi Filoloogia Osakond, 2018a, 273–289. (Cyrillic)
- Ramač, Ānko. Svìtoglād rusinìv Pìvdennoì Ugoršìni krìz' prizmu apokrìfìv z ìh rukopìsnìh zbìrnìkìv z XVIII ta XIX stst. U: Srpska slavìstika. Kolektivna monoghrafìja, t. II. Beograd: Savez Savez slavìstìk ìh društava Srbije, 2018b, 321–332. (Cyrillic)
- Ramač, Ū. (ред). Slovník ruskogo narodnogo āzika, I–II, Novi Sad, 2017. (Cyrillic)
- Tamaš, Ūliān. Istorìā ruskej literaturi, Beograd: Zavod za udžbenìke ì nastavna sredstva. 1997. (Cyrillic)
- Tìhi, František. «Dvì starì bačvansko-ruski vùrši». Ruski kalendar za ūžnoslavānskìh Rusinoh 1932. Ruski Kerestur: Ruske narodne prosvìtne društvo, 1932, 78–82. (Cyrillic)
- Tichý, F. «Jihoslavanštì Rusìni». Slovanský přehled, 1928, XX, č. 3, leden, s. 30.
- Tichý, F. *Československé písně v Moskevském zpevníku*. Praha a Bratislava, 1931.
- Franko, Īvan. Apokrìfì ì legendì z ukraìns'kih rukopìsìv. t. II, Apokrìfì novozavìtnì. A. Apokrìfìčni èvangeliā. L'vìv, 1899. L'vìv: L'vìvs'kìj nacional'nij unìversitet, 2006. (Cyrillic)
- Franko, Īvan. Apokrìfì ì legendì z ukraìns'kih rukopìsìv. t. IV. Apokrìfì eshatologìčni. L'vìv, 1906. L'vìv: L'vìvs'kìj nacional'nij universitet, 2006. (Cyrillic)
- Udvari, I. «Mariāpovč – dakedìšnì virskii kulturni center Rusinoh». Narodni kalendar 1990. Novi Sad: Ruske slovo, 1990, 222–235. (Cyrillic)
- Cap. M. Mikola. «Nèvipìtani drukovani žìdla starzej literaturi Rusnacoh Ūgoslavii.» Rusnaci – Rusini 1745 – 1995. Zbornìk robotoh. Beograd – Novi Sad: Zavod za udžbenìke ì nastavna sredstva – Filozofski fakultet, Katedra za rusinski jezik ì književnost, 116–129. (Cyrillic)
- Cap M. M. Najstaršì duhovnì pìsn bačvansko-srimskih Rusnacoh. U: Cap, M. M. Na žìdloh duhovnosci. Ruske slovo: Novi Sad, 2014a, 35–48. (Cyrillic)
- Cap M. M. Pìsnā „Čudna èsì pomočnice” ì èj ruski variāntì. U: Cap, M. M. Na žìdloh duhovnosci. Ruske slovo, Novi Sad, 2014b, 49–54. (Cyrillic)
- Cap M. M. „Psalom 132” – preklad či pìsnā vitvorena u duhu serbskej umetnìckej poezìi XVIII viku? : (Ĝu pitanū peršìh prekladoh serbskej poezìi na ruski āzik) / Mikola M. Cap // Švetlosc (Novi Sad). – Rok LXVI, č. 2 (april-ūnij 2018), s. 255-259. (Cyrillic)
- Žeñuch, Peter –Vasil' Cyril. Monumenta byzantino-slavica et latina Slovaciae. Roma – Bratislava – Košice, 2003. (Cyrillic)

Janko Ramač

THE MANUSCRIPT COLLECTION OF SPIRITUAL POETRY FROM 1819

Summary

A description of a manuscript collection of spiritual poetry of Mihal Gali from 1819 is given in the supplement. The author considers it to be the oldest dated Ruthenian manuscript from Southern Hungary known in literature. The description of the collection is followed by a list of poems included in it and parallels are given for individual poems from similar Ruthenian collections from these regions from the second half of the 19th century, from Bohohlasnyk from 1790 and from the collection of Ivan Juhasevič from 1812. Based on the analysis of the parallels, the author concludes that in M. Gali's collection more than half of the 79 poems have parallels in the previously mentioned Ruthenian collections from the second half of the 19th century, and I. Juhasevych collection from 1812, and a little less, only 15, from Bohohlasnyk from 1790. Comparing the examples of the selected excerpts from the poems from the collection of M. Gali with the parallel poems from the collections mentioned above, similarities and differences in the text, language and graphics are pointed out in order to accentuate the similarities that indicate the origin of texts from the same manuscript or similar prototypes. Comparing the selected passages, the author especially points out the characteristic examples of incorrect transmission of certain words in the Church Slavonic language in the collection of M. Gali and other Ruthenian collections, probably because the copyists did not understand them, as well as the examples of incorrect writing of words, together and separately, because the author believes that these deformed words and the same errors that appear in these collections indicate the closeness of individual manuscripts and that they most likely originate from the same collection/collection of prototypes. However, such conclusions require much broader research on a larger corpus of manuscript collections.

Key words: Ruthenians in Bačka and Srem, manuscript collections, spiritual poetry, Ruthenian language, Church Slavonic language.